

Výchova a vzdelávanie: v tomto poradí!

Otvorená výzva aktérov pôsobiacich vo výchove a vzdelávaní ministrom školstva v prospech posilnenia výchovnej funkcie školy a statusu výchovných predmetov v školách.

My, podpísaní rodičia, pedagógovia, akademici, vedúci pracovníci v školstve, učitelia, odborníci z prostredia tretieho sektora, zástupcovia stavovských organizácií a podporovatelia pozitívnych zmien v školstve,

si s vážnosťou všímame rastúce negatívne dopady pandemickej situácie na kvalitu života našich detí, ktorá je ohrozená nielen v oblasti učebných výkonov, ale predovšetkým v oblastiach ich sociálno-emocionálneho a duchovného zdravia.

Pribúdajú tvrdé empirické dôkazy (systematický prehľad napr. Loades et al., 2020) o tom, že dlhodobá izolácia a radikálne obmedzenie sociálnych kontaktov, sprevádzané nadmernou expozíciou detí digitálnym technológiám s častokrát nekontrolovaným obsahom na internetových stránkach a sociálnych sieťach, vedú k výraznému nárastu depresívnych symptómov, osamelosti, k zažívaniu stresu, existenčnej úzkosti, domáceho násillia a k poklesu základných emocionálno-sociálnych zručností, mravnej orientácie a morálnej sily (nádeje, optimizmu, zmysluplnosti života).

V tomto kontexte registrujeme nejasné úvahy ministerstva školstva nad budúcnosťou a statusom výchovných predmetov v slovenských školách.

Osobný, sociálny, hodnotový či spirituálny rozmer dieťaťa a mladého človeka je, prirodzene, rozvíjaný celým spektrom interakcií v škole a je žiaduce, aby k nemu v interdisciplinárnej spolupráci prispievali všetky vyučovacie predmety. No je zároveň z našich skúseností zrejmé, že žiaci a študenti potrebujú priestor pre explicitné pomenovanie vlastného prežívania; priestor pre reflexiu hodnôt; priestor, v ktorom relevantné obsahy iných predmetov dostanú hlbší význam; priestor, kde dieťa a mladý človek môže zanechať niektoré nefunkčné stratégie správania sa a nacvičiť nové; priestor pre zážitkové posilňovanie prosociálneho uvažovania a správania, kooperácie a pozitívnej klímy... (Podobne ako gramatika slovenského jazyka potrebuje vlastný priestor, hoci sa implicitne vyučuje na každom jednom predmete, ak sa učitelia vyjadrujú gramaticky správne a učebnice sú písané bezchybne).

Výchovné predmety zároveň slúžia ako nástroje základnej prevencie, pretože poskytujú čas, prostredie, obsahy a metódy, skrze ktoré môže učiteľ identifikovať vynárajúce sa vzťahové problémy medzi žiakmi alebo naopak, posilňovať pozitívne silné stránky triedneho spoločenstva.

Etická výchova, náboženská výchova, ale aj hudobná a výtvarná výchova nie sú sekundárnymi (v porovnaní s tzv. ťažiskovými predmetmi). Práve ony majú potenciál osvetľovať zmysel učenia sa nie iba ako pragmatického nástroja pre „uplatnenie sa na trhu práce“, ale ako napĺňanie plnohodnotného životného projektu človeka a v istom zmysle aj ako napĺňanie morálneho záväzku voči sebe a druhým. Vnútoraná motivácia učiť sa je viac postavená na hodnotách, identite, vzťahovom charaktere človeka a sociálnej opore, než na externých stimuloch.

Etiku a náboženstvo možno študovať len ako sociologický či filozofický obsah, na ktorý sa nazerá neosobne, špekulatívne, odťažito, bez akéhokoľvek dopadu na morálny charakter žiaka, jeho mentálne zdravie, či sociálno-emocionálne zručnosti. Avšak etická výchova a náboženská výchova ako školské predmety si musia zachovať svoje ťažisko vo výchovnej funkcii. Ako hovoril už Aristoteles, dôležitejšie než vedieť, čo presne cnosť znamená, je stávať sa cnostným. Kognitivistická redukcia týchto predmetov by negatívne ovplyvnila prax vytvárania dobrých medziľudských vzťahov v školách.

Sme presvedčení, že aj mimo pandemickej situácie sa prínos výchovných predmetov nedá inými školskými predmetmi nahradiť, no vzhľadom na aktuálnu situáciu je ich potrebnosť nespochybniteľná. V tomto kontexte sa nám zdajú (nejasne komunikované) úmysly ministerskej kurikulárnej stratégie ťažko zdôvodniteľné.

Preto sa obraciame na vedenie ministerstva školstva, ktoré je zodpovedné za spoločenský a odborný zásah do kurikula, aby relevanciu diskusie o pozícii výchovných predmetov vo vzdelávacej oblasti Človek a hodnoty posilnilo o kľúčových aktéroch v tejto téme, spolutvorcov programov a štandardov, výskumníkov pracujúcich v tejto oblasti a ďalších relevantných odborníkov. Predovšetkým však, aby nepripustilo redukciiu týchto predmetov, ktorá by znamenala významné oslabenie výchovnej funkcie školy, ale naopak, aby zvažovalo, akým spôsobom posilniť status všetkých výchovných predmetov, vrátane výtvarnej/estetickéj či hudobnej výchovy, ktoré napomáhajú plnohodnotnému rozvoju dieťaťa a mladého človeka v celom spektre jeho humánnosti. Pripomínáme, že všetky zásadné odborné a legislatívne dokumenty uvádzajú dva základné pojmy – VÝCHOVA a VZDELÁVANIE – v tomto poradí, čo jasne odzrkadľuje základné hodnotové nastavenie školského systému ako takého.

Touto výzvou podporujeme aj vyhlásenie odborníkov z oblasti náboženskej a etickej výchovy *Spoločne za dobrý život našich detí* zo dňa 08.03.2021.

doc. Martin Brestovanský, Pedagogická fakulta Trnavskej univerzity, Fórum proaktívnych škôl, iniciátor Výzvy

prof. Božidara Turzonovová, Slovenské národné divadlo

dr. František Mikloško, publicista

doc. Štefan Bučko, učiteľ a divadelník

doc. Jaroslav Demko, rektor Katolíckej univerzity v Ružomberku

dr. Peter Krška, dekan Pedagogickej fakulty, Katolícka univerzita v Ružomberku

prof. Blanka Kudláčková, Pedagogická fakulta Trnavskej univerzity,

prof. Viktor Lechta, Pedagogická fakulta Trnavskej univerzity,

doc. Bohdan Hroboň, Biblická škola v Martine

doc. Tomáš Jablonský, Pedagogická fakulta, Katolícka univerzita v Ružomberku

doc. Emil Běták, DrSc., Fyzikálny ústav SAV

dr. Ing. Štefan Balogh, FEI STU

Mgr. Daniel Masarovič, Združenie katolíckych škôl Slovenska

Mgr. Ján Holubčík, predseda, DOMKA – Združenie saleziánskej mládeže

Ing. Andrej Gejdoš, predseda, eRko

dr. Mária Smreková, zriaďovateľka, 1. súkromné gymnázium v Bratislave

dr. Ladislav Baranyai, Školský network, OZ

dr. Tatiana Piovarčiová, Asociácia S. Kovalikovej - Vzdelávanie pre 21.storočie na Slovensku

dr. Viera Grohová, Fórum proaktívnych škôl, MNO

doc. Ľubica Černá, prezidentka NKOS

Ing. Mgr. Miriam Janegová, riaditeľka Diecézneho školského úradu, Žilina

Mgr. Dagmara Čepelová, poverená vedením, Súkromné centrum voľného času Laura

dr. Gabriela Leskovjanská, CPPPpP, Spišská Nová Ves

Ing. Anastázia Strečková, riaditeľka Spojenej školy Kráľovnej pokoja, Žilina

Ing. Mária Mydlová, riaditeľka Obchodnej akadémie, Račianska, Bratislava

dr. Bohuslav Val'ko, riaditeľ ZŠ, Spišská Nová Ves

Mgr. Peter Figel', riaditeľ, Bilingválne Gymnázium C.S. Lewisa, Bratislava,

Mgr. Aneta Chlebníčanová, riaditeľka, Súkromná základná škola Škola u Filipa, Banská Bystrica

dr. Jozef Sopoliga, riaditeľ, Evanjelická spojená škola v Martine

Dr. Renáta Kasmanová, riaditeľka, Stredná odborná škola pedagogická sv. Márie Goretti, Čadca

dr. Jana Popluhárová Čellárová, riaditeľka, Základná škola, V. Javorku 32, Žilina

Ing., Mgr. Ondrej Holienčík, riaditeľ, Stredná odborná škola strojnícka, Kysucké Nové Mesto

Mgr. Juraj Šimkovič, Cakumprásk, OZ

dr. Jana Buteková, Komunitná škola Tramtária, Žilina

Mgr. Juraj Hajkovský, Zaostri na rodinu o.z.

dr. Ing. Marcela Dobešová, Fórum života

dr. Peter Mach, Združenie kresťanských seniorov Slovenska

a mnohí ďalší podporovatelia z radov učiteľov, rodičov, aktivistov a iných, ktorým záleží na formácii charakteru žiakov slovenských škôl (aktuálne máme k dispozícii 114 referencií odborníkov a aktérov vo výchove a vzdelávaní či v sociálnej sfére).